

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 2018
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- A.** Έργο δικό μας, λοιπόν, είπα εγώ, των ιδρυτών της πολιτείας, είναι ν' αναγκάσουμε αυτές τις εξαιρετικές φύσεις να φθάσουν στο μάθημα που προηγουμένως συμφωνήσαμε ότι είναι το ανώτερο (:σπουδαιότερο), δηλαδή να δουν το αγαθό και να πραγματοποιήσουν εκείνη την ανάβαση, και αφού ανέβουν και το δουν αρκετά, να μην τους επιτρέπουμε να κάνουν αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

Ποιο λοιπόν είναι αυτό;

Να παραμένουν μόνιμα εκεί, είπα εγώ, και να μην θέλουν να κατεβαίνουν πάλι κοντά σε κείνους τους δεσμώτες ούτε να συμμερίζονται μαζί με εκείνους και τους κόπους και τις τιμές, είτε είναι ταπεινότερες είτε σπουδαιότερες.

Έπειτα, είπε, θα αδικήσουμε αυτούς και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ τους είναι δυνατόν να ζουν καλύτερα;

B1. Το αγαθόν: τὸ μέγιστον μάθημα

Με τον όρο «μέγιστον μάθημα» ο Πλάτων εννοεί τη θέαση της Ιδέας του αγαθού, την ύψιστη γνώση, που τελικά συμπίπτει με το αγαθό, καθώς ο Πλάτωνας υποστηρίζει μια νοησιαρχική ηθική, δηλαδή η γνώση της αλήθειας δεν μπορεί παρά να οδηγεί κατά αναγκαιότητα σε ηθική πράξη, στην πραγμάτωση του αγαθού. Σύμφωνα με το σχόλιο του σχολικού εγχειριδίου, ο Πλάτωνας δεν δίνει μια σαφή ερμηνεία για τον όρο «αγαθόν», που είναι από τους βασικότερους στο φιλοσοφικό του σύστημα, παρά αρκείται σε ορισμένους υπαινιγμούς. «Άγαθόν» πάντως είναι:

- α) το «εἶναι» και ὅ,τι διατηρεῖ το «εἶναι»,
- β) η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα,
- γ) ὅ,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη.

Η έκφραση «αὐτὸ τὸ ἀγαθόν» φαίνεται να δηλώνει την ύψιστη αρχή και την πηγή του ὄντος και της γνώσης. Πάντως, ἤδη στην αρχαιότητα το «Πλάτωνος ἀγαθόν» ἦταν παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές και σκοτεινό.

Οι χαρακτηρισμοί του αγαθού

Στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου ο Πλάτωνας θα χαρακτηρίσει το αγαθό ως εξής:

- α) το αγαθό είναι η μεγαλύτερη αξία («μέγιστον μάθημα»), αφού αυτό πρέπει να κατακτήσουν ὅλοι οι ἄνθρωποι και κυρίως ὅσοι πρόκειται να αναλάβουν τη διοίκηση της πολιτείας,
- β) το αγαθό μπορεί να προσεγγιστεί και να το θεαθεί ο ἄνθρωπος, ὄχι βέβαια με τις αισθήσεις, αλλά με την καθαρὴ νόηση («ἀφικέσθαι», «ἰδεῖν», «ἰδῶσι»),
- γ) η κατάκτησή του είναι δύσκολη και απαιτεῖ κόπο, επίπονη προσπάθεια και ἀγώνα («ἀναβῆναι», «ἀνάβασιν», «ἀναβάντες»). Πρόκειται για μια ανοδική πορεία, που οδηγεί στην ολοένα υψηλότερη γνώση και διάπλαση ἠθους. Πολύ συχνά στον

Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν το άνω και την ανάβαση χρησιμοποιούνται μεταφορικώς για την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει.

«ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν» Επανάληψη της πρόθεσης «ἀνά» που αισθητοποιεί τον ανηφορικό και δύσκολο δρόμο που έχει να τραβήξει η ψυχή, για να επιτύχει την «ανάμνηση» των Ιδεών και του Αγαθού· δηλώνει την ανύψωση από τα γήινα ενδιαφέροντα προς τα ανώτερα αντικείμενα της νόησης.

B2. Η λειτουργία του νόμου : στόχοι και μέσα

Ο νόμος : γραπτός κανόνας που θεσπίζεται από το κράτος, ρυθμίζει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους και προς το κράτος. Οι νόμοι είναι υποχρεωτικοί κανόνες και η παραβίασή τους συνεπάγεται ποινή.

Κατά τον Πλάτωνα σκοπός του νόμου στην ιδεώδη πολιτεία είναι η ευδαιμονία του κοινωνικού συνόλου και όχι μιας κοινωνικής ομάδας ή των ατόμων («νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἓν τι γένος ἓν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' ἓν ὅλη τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι»).

Τα μέσα που χρησιμοποιεί ο νόμος είναι η πειθώ και ο εξαναγκασμός, η βία (πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη). Όταν οι πολίτες δεν πειθαρχούν πεπεισμένοι ότι η επιταγή του νόμου είναι ορθή και δίκαιη, η πολιτεία, με τα αρμόδια ὄργανά της, τον επιβάλλει αναγκαστικά, ἔστω και δια της βίας. Στην περίπτωση των φιλοσόφων, ο νόμος, εάν οι φιλόσοφοι δεν πεισθούν να διοικήσουν την πολιτεία, τους εξαναγκάζει να το κάνουν στερούμενοι την ευδαιμονία τους. Ο νόμος «συναρμόττει» τους πολίτες, τους συγκροτεί δηλαδή σε αρμονικό σύνολο, τους υποχρεώνει να συνεργάζονται, να λειτουργούν πρώτα ως μέλη του συνόλου και ύστερα ως άτομα («καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως»). Αυτό σημαίνει ότι κάθε πολίτης, ανάλογα με την τάξη στην οποία ανήκει, υποχρεώνεται να προσφέρει στην πόλη αυτό που μπορεί να προσφέρει («ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἦν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὧσιν ὠφελεῖν»), χωρίς να υπερβαίνει τα ὅρια των δυνατοτήτων και ικανοτήτων του, των αρμοδιοτήτων και καθηκόντων του. Κάθε τάξη πρέπει να κινείται μέσα στα αυστηρά πλαίσια που έχουν τεθεί : οι δημιουργοί παράγουν αγαθά και συντηρούν τους πολίτες, οι φύλακες –επίκουροι φρουρούν την πόλη και οι φύλακες-βασιλείς διοικούν. Δεν ενεργούν εκδηλώνοντας την ελεύθερη βούλησή τους, δεν ασχολούνται με ὅ,τι αυτοί επιθυμούν («οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὄπη ἕκαστος βούλεται»), αλλά η δράση τους καθορίζεται από το νόμο στο πλαίσιο της συνολικής λειτουργίας του κράτους και με σκοπό την κοινή ευδαιμονία. Ο νόμος λοιπόν στην ιδανική πολιτεία του Πλάτωνα παρεμβαίνει πλήρως στις ελεύθερες επιλογές των πολιτών, δεν αφήνει περιθώρια για ατομική ελευθερία και δράση, ελέγχει και κατευθύνει τις δραστηριότητες του πολίτη και τις καθυποτάσσει στον κοινό καλό. Πρόκειται για ένα καθεστώς παρεμβατικό, αυταρχικό και ολοκληρωτικό. Ωστόσο, πρέπει να παρατηρήσει κανείς μια θεμελιώδη διαφορά ανάμεσα στα προσωπικά αυταρχικά καθεστώτα (τυραννίες, δικτατορίες) και στην ιδεώδη πλατωνική πολιτεία : στόχος των τυράννων και των δικτατόρων είναι η εξυπηρέτηση των προσωπικών τους συμφερόντων, της πλατωνικής πολιτείας είναι η κοινή ευδαιμονία. Ο σκοπός είναι υψηλός, τα μέσα όμως;...

- B3.** 1 = Κέφαλο
2 = τον χορό
3 = εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί

4 = επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα

5 = την Τυραννίδα

B4.α. ἀφικέσθαι = ανικανοποίητος

εἶπον = ρήμα

ἰδεῖν = ιδέα

μεταδιδόναι = παράδοση

B4.β. «ἀγαθόν» = Η κατοχύρωση του αγαθού της ελευθερίας απαιτεί διαρκή προσπάθεια, ατομική και συλλογική.

«πόνων» = Συχνά στη σύγχρονη εποχή τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αποσκοπούν στο κέρδος μέσω της εμπορευματοποίησης του ανθρώπινου πόνου.

«φαυλότεραι» = Η φαυλότητα της πολιτικής εξουσίας επιφέρει κρίση στο δημοκρατικό πολίτευμα.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Η ρητορική είναι ανάλογη με τη διαλεκτική. γιατί και οι δυο ασχολούνται με θέματα που, κατά κάποιο τρόπο, είναι κοινά των γνώσεων όλων ανεξαιρέτως των ανθρώπων και δεν ανήκουν στο περιεχόμενο μιας διακριτής επιστήμης. Για αυτό και όλοι κατά κάποιο τρόπο ασκούν και τις δύο. όλοι, πράγματι, επιχειρούν ως ένα βαθμό και να ελέγχουν και να λογοδοτούν και να απολογούνται και να κατηγορούν. Άλλοι, λοιπόν, από τους πολλούς κάνουν αυτά τυχαία/χωρίς σχέδιο και άλλοι από συνήθεια ως αποτέλεσμα άσκησης. Αφού, όμως, και οι δύο αυτοί τρόποι είναι δυνατοί, είναι φανερό ότι τα πράγματα αυτά μπορούν να γίνουν και με ορισμένη μέθοδο/ τρόπο. επειδή, λοιπόν, κάποιιοι και πετυχαίνουν από συνήθεια και άλλοι τυχαία, είναι δυνατό να εξετάζουν την αιτία, γιατί, δηλαδή όλοι ήδη μπορούν να ομολογήσουν ότι αυτό είναι έργο τέχνης.

Γ2.α. ἀφωρισμένης = αφωρίσθη

ὑπέχειν = υπόσχες

πολλῶν = πλείσταις

δρῶσιν = δρώντων

Γ2.β. «τὰ δὲ τοιαῦτα ἤδη πᾶς ἂν ὁμολογήσαι/εἰε τεχνῶν ἔργα εἶναι».

Γ3.α. τῆ διαλεκτικῆ = δοτική αντικειμενική αντίστροφος

ἐξετάζειν = τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα ἐγχειροῦσιν

θεωρεῖν = τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα ἐνδέχεται

ἔργον = κατηγορούμενο στο υποκείμενο του απαρεμφάτου εἶναι, τὸ τοιοῦτον.

Γ3.β. δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση που συντακτικά λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο ἐπεὶ - λανθάνει η έννοια του χρόνου. Εκφέρεται με οριστική, επειδή η αιτιολογία είναι αντικειμενική.

Γ3.γ. Τῶν μὲν πολλῶν = γενική διαιρετική στα υποκείμενα οἱ μὲν, οἱ δὲ του ρήματος δρῶσιν

εἰκῆ = επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα δρῶσιν

ταῦτα = σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα δρῶσιν

διὰ συνήθειαν = εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα δρῶσιν.